

& DE KERK

de Mondiale Voetafdruk

De Mondiale Voetafdruk drukt de oppervlakte vruchtbare aarde uit, die nodig is om in de levensstijl van een persoon te voorzien. Ze bundelt daarbij de ecologische en sociale dimensie (Noord-Zuid en Arm-Rijk) van het duurzaamheidsvraagstuk. De Voetafdruk heeft het grote voordeel dat het deze moeilijke kwesties in begrijpelijke taal en beelden toont.

De Voetafdruk als instrument

De Voetafdruk is ontwikkeld als model om het verbruik van een individu of de gemiddelde inwoner van een land te meten (bijvoorbeeld met de quick scan, zie pagina 8). Zo heeft de gemiddelde Nederlander een Mondiale Voetafdruk van 4,7 ha, de Amerikaan 8,4 ha en de Indiër 0,8 ha. Daartegenover stelt men dan de gemiddelde Voetafdruk van de mens van 2,3 ha, én de beschikbare ruimte per mens, het 'Eerlijke Aarde Aandeel' van 1,7 ha. Aan de hand van die gegevens kan een ieder de eigen Voetafdruk onder de loep nemen, en overwegen of en hoe die kleiner kan. Vaak is het een goede aanleiding om te discussiëren over een duurzame wereld of duurzaam Nederland. Voor meer informatie over de individuele Mondiale Voetafdruk kunt u het best de folder van De Kleine Aarde of www.voetenbank.nl raadplegen.

Naast de Voetafdruk per persoon, kan men ook de Voetafdruk van een onderneming, een school of een kerk bepalen.

In deze brochure laten we zien hoe de Mondiale Voetafdruk van een kerk wordt berekend. Ons doel is vooral een instrument aan te bieden, waarmee de gemeenschap gericht en meetbaar kan handelen in haar streven een duurzamere kerk in een duurzamere wereld te realiseren.

VOORBEELDKERK

Centraal in deze brochure staat een analyse van de Voetafdruk van een voorbeeldkerk. Allereerst gaan we in op de berekeningsmethode.

Vervolgens krijgt u een overzicht van de totale Mondiale Voetafdruk en een uitsplitsing naar de verschillende activiteiten. Aansluitend worden de 'zwaartepunten' in de Voetafdruk van de kerk onder de loep genomen. In dit onderdeel geven we ook allerlei tips om de Voetafdruk van een kerk te verkleinen. Tot slot doen wij enkele suggesties over de mogelijkheden om met de Mondiale Voetafdruk aan de slag te gaan, individueel of binnen de kerkgemeenschap.

Metten in grote lijnen

Een perfecte en totale opmeting van de Voetafdruk van een kerk is noch haalbaar noch werkbaar. Daarom beginnen we met af te bakenen wat we willen en wat we kunnen meten. Het meten van een Voetafdruk van de kerk doen we in twee stappen. Ten eerste meten we het **verbruik** van de kerk als fysieke eenheid. Dat zijn de terreinen en gebouwen plus het daaraan verbonden energie- en waterverbruik, de consumptie van papier, het vervoer van en naar de kerk en de overige consump-

TABEL 1: DE VOORBEELDKERK IN CIJFERS (toelichting op p. 4-7)

Onderdelen waaruit de Voetafdruk is opgebouwd	Grootte	Voetafdruk
TERREINEN EN GEBOUWEN		
Terrein (m ² terreinen)	2.400	
Gebouw (m ² vloeroppervlak)	1.480	
Terreinen en Gebouwen Voetafdruk		33.280 m²
ENERGIE		
Elektriciteitsverbruik, groene stroom (kWh/jaar)	0	
Elektriciteitsverbruik, standaardstroom (kWh/jaar)	10.741	
Aardgasverbruik(m ³ /jaar)	14.682	
Stookolieverbruik (liter/jaar)	0	
Energie Voetafdruk		86.585 m²
PAPIER		
Drukwerk / prints / kopieën op kringlooppapier (kg/jaar)	118	
Drukwerk / prints / kopieën op nieuw papier (kg/jaar)	972	
Nieuw onbedrukt papier (kg/jaar)	0	
Onbedrukt kringlooppapier (kg/jaar)	16	
Papier Voetafdruk		30.232 m²
VERVOER		
Te voet of per fiets(km/jaar)	13.488	
Met de bus(km/jaar)	5.048	
Met de trein(km/jaar)	0	
Met de auto alleen(km/jaar)	16.430	
Met de auto samen(km/jaar)	33.720	
Vervoer Voetafdruk		29.629 m²
ANDERE CONSUMPTIES		
Waterverbruik(m ³ /jaar)	380	
Restafval(kg/jaar)	520	
Koffie(kg/jaar)	24	
Thee(kg/jaar)	2,4	
Suiker(kg/jaar)	24	
Melk(liter/jaar)	36	
Bloemen buiten seizoen (bossen/jaar)	20	
Andere Consumpties Voetafdruk		3.350 m²
TOTALE VOETAFDRIJK		183.076 m²

ties. Het totale verbruik bepaalt de totale Voetafdruk. Als tweede element onderscheiden we de kerk als gemeenschap. Dit betreft de diensten en activiteiten, de leden, de deelnemers aan diensten en activiteiten van de kerk. Dit noemen we verder het **kerkgebruik**. Als vereenvoudigde meeteenheid van het kerkgebruik meten we het **kerkbezoek**. Bijvoorbeeld tien diensten met elk honderd aanwezigen betekent duizend kerkbezoeken. Deze gegevens gebruiken we onder meer om de totale Voetafdruk te kunnen verdelen of toewijzen per kerkbezoek of per activiteit.

De volgende aspecten van een kerkgemeenschap nemen we niet mee.

- Kerkelijke activiteiten buiten de fysieke kerkgebouwen zelf (activiteiten elders).
- Een aantal aspecten die moeilijk in te schatten zijn. Het gaat vooral om kleiner verbruik als decoratie en kaarsen en grotere aspecten als meubilair.
- Als de kerk wordt verhuurd voor bijvoorbeeld een concert, dan rekenen we een deel van de totale Voetafdruk van de kerk toe aan deze activiteit.

Het voorbeeld hiernaast is gebaseerd op de meetgegevens van drie kerken. Waar gegevens onvolledig waren hebben we zelf een serieuze schatting gemaakt. Het gaat in het volgende dus om een fictieve kerk, maar wel om een realistisch voorbeeld. De getallen zijn op jaarbasis gemeten. We hebben de Voetafdruk die verbonden is met het gebruik in de tabel opgenomen. Op pagina 4 tot en met 7 leggen we uit hoe de meetgegevens omgerekend worden in een Voetafdruk.

GEBRUIK DOOR DERDEN

De totale Voetafdruk voor het kerkgebruik en derdengebruik gezamenlijk bedraagt 183.076 m² (18,3 ha). We moeten nu nog een onderverdeling maken tussen het gebruik dat de kerkgemeenschap maakt van de kerk en het gebruik dan derden van de kerk maken. Het gebruik van de kerk door derden wordt daarom aan hun Voetafdruk toegewezen.

De categorieën Vervoer en Papier worden volledig aan de kerkgemeenschap toegewezen (want het betreffende gebruik voor de derden werd niet gemeten). De categorieën Terrein & Gebouw, Ener-

TABEL 2: GEBRUIK KERKGEMEENSCHAP EN GEBRUIK DERDEN

	Gemiddeld aantal bezoekers per activiteit	Maal het aantal keren per jaar dat de activiteit plaatsvindt	= aantal bezoeken per jaar
ACTIVITEITEN KERKGEMEENSCHAP			
Kerkdiensten	103	56	5.768
Crèche	5	42	210
Verteluur	25	20	500
Jongerenactiviteit	12	10	120
Vergaderingen	10	46	460
Cantorij repetities	15	45	675
Diverse cursussen	14	23	322
Huwelijk / rouwdienst	75	5	375
Totaal aantal kerkbezoeken per jaar			8.430
ACTIVITEITEN DERDEN			
Lezingen	80	10	800
Cursussen	15	36	540
Concerten	90	70	6.300
Diversen	75	28	2.100
Totaal aantal derdenbezoeken per jaar			9.740
Totaal aantal bezoeken per jaar			18.170

gie en Andere Consumpties worden verdeeld over de kerkgemeenschap en de activiteiten van derden, aan de hand van de respectievelijke aandelen in het aantal berekende bezoeken. In de tabel hieronder ziet u de Voetafdruk die resulteert voor de kerkgemeenschap zelf. Verdelen we de 117.026 m² Kerkvoetafdruk over het aantal kerkbezoeken (8430) dan resulteert een Voetafdruk per kerkbezoek van 13,9 m².

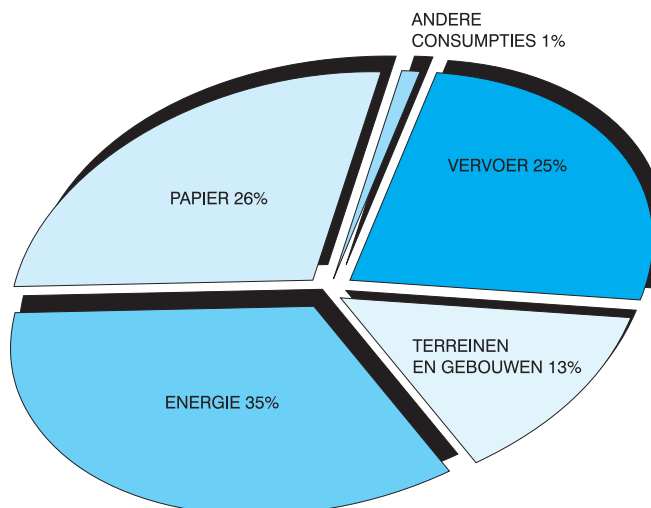
TABEL 3: VOETAFDRUK KERKGEMEENSCHAP EN VOETAFDRUK DERDEN

	TOTALE VOETAFDRUK m ²	VOETAFDRUK KERKGEMEENSCHAP		VOETAFDRUK DERDEN	
		% toegerekend	Aandeel in Voetafdruk	% toegerekend	Aandeel in Voetafdruk
Terreinen & Gebouwen	33.280	46,4%	15.440	53,6%	17.840
Energie	86.585	46,4%	40.171	53,6%	46.414
Papier	30.232	100%	30.232	0%	0
Andere Consumpties	3.350	46,4%	1.554	53,6%	1.796
Vervoer	29.629	100%	29.629	0%	0
Totaal	183.076 m²		117.026 m²		66.050 m²

Analyse van de categorieën

Laten we nu per categorie nader bekijken waaruit de Voetafdruk bestaat en hoe we de Voetafdruk eventueel kunnen verkleinen.

TERREINEN EN GEBOUWEN

Voetafdruk: 33.280 m² = 18% van de totale Voetafdruk
15.440 m² = 13% van de Kerkvoetafdruk en 1,8 m² per bezoeker.

Uitleg bij berekening

Terreinen omvat zowel het bebouwde oppervlak als de overige terreinen zoals kerkhof, tuin of parkeerterrein. Dit terreinoppervlak wordt omgezet in de Voetafdruk door te veronderstellen dat goede landbouwgrond hiermee ingenomen wordt. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde vruchtbaarheid van de grond in een bepaald gebied. Zo is de Nederlandse akkerbouwgrond gemiddeld viermaal zo vruchtbaar als de gemiddelde vruchtbare grond op wereldniveau. Daarom is 1 m² terreinoppervlak gelijk aan 4 m² Voetafdruk. Het vloeroppervlak van de gebouwen wordt daarnaast gebruikt als ruwe maat voor de energie die in de bouw en het onderhoud van het gebouw verwerkt zit. Hierbij nemen we aan dat het gebouw

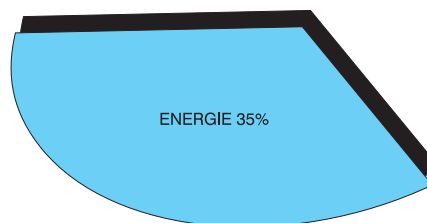
over een periode van 65 jaar wordt afgeschreven. Ook wordt er een inschatting van de gemiddelde energie-inhoud van het gebouw gemaakt. Zie ook de uitleg bij het onderdeel Energie. We hebben berekend dat iedere m² vloeroppervlak een Voetafdruk van 16 m² betekent.

Voetafdruk verkleinen

Dit aspect van de Voetafdruk is natuurlijk moeilijk te beïnvloeden. Men kan niet zomaar een gebouw of terrein kleiner maken. Maar gebouwen zijn wel efficiënter te gebruiken. In de voorbeeldkerk vinden veel activiteiten door derden plaats. Maar liefst 53,6 % van het onderdeel Terreinen en gebouwen in de Voetafdruk kan aan derden worden toegerekend. Zou er geen verhuur aan derden zijn, dan was de Voetafdruk per bezoeker voor dezelfde kerk méér dan dubbel zo groot. De beste manier om de Voetafdruk per bezoeker te verminderen is dus een verhoging van de gebruiksintensiteit (zowel door derden als voor eigen activiteiten).

ENERGIE

Voetafdruk 86.585 m² = 48% van de totale Voetafdruk
40.171 m² = 35% van de Kerkvoetafdruk en 4,8 m² per bezoeker.

Uitleg bij berekening

Het gaat hier om het directe energieverbruik in de kerkgebouwen: elektriciteit, aardgas of stookolie. Het energieverbruik wordt omgezet in de Voetafdruk door de oppervlakte groene ruimte toe te rekenen die theoretisch nodig is om de CO₂-uitstoot (kooldioxide) van dat energieverbruik weer op te nemen. Elke energiebron heeft een verschillende CO₂-intensiteit; de Voetafdruk van een kWh stan-

daardelectriciteit is veel groter dan die van groene stroom, en de Voetafdruk van aardolie is groter dan die van aardgas. Niemand zal verrast zijn dat het energieverbruik het grootste deel van de Voetafdruk bepaalt. Dit onderdeel van de Voetafdruk kunnen we gelukkig makkelijk en snel beïnvloeden.

Voetafdruk verkleinen

Ten eerste maakt de keuze van een energiebron veel verschil. Aardgas is het minst milieuvriendelijke alternatief voor verwarming van de kerkgebouwen. Aardgas kost ongeveer 0,6 m² tot 1,1 m² Voetafdruk per kWh nettowarmte, naargelang het rendement van de verwarmingsinstallatie. Voor stookolie is die Voetafdruk een stuk hoger, namelijk 1 tot 1,4 m² per kWh nettowarmte. Een hoogwaardige energiedrager als elektriciteit gebruiken voor verwarming is duidelijk geen goed idee; het kost u ongeveer 1,5 m² per kWh nettowarmte. Wat elektriciteit betreft; de Voetafdruk van groene stroom is ongeveer ééntwintigste van die van standaardstroom. Zonder enig comfortverlies en

zonder enige inspanning kan het aandeel elektriciteit in de Voetafdruk van deze kerk dus al met meer dan 15.000 m² omlaag. Dit is meteen 8% besparing op de totale Voetafdruk of 17% op de Energievoetafdruk.

Ten tweede is de gebruiksefficiëntie te verbeteren. Eenvoudig toepasbare maatregelen kunnen al een verschil van 5 tot 20% op het elektriciteitsverbruik betekenen.

Ook voor verwarming zijn de besparingsmogelijkheden legio (zie het kader op deze pagina). Maar dit zal wel een zekere inspanning vergen. Kerkbezoekers (en verantwoordelijken) moeten andere gewoontes aanleren en die strikt opvolgen.

EENVOUDIG TOEPASBARE MAATREGELEN OM TE BESPAREN OP HET ELEKTRICITEITVERBRUIK:

- uitschakelen van stand-by knopjes van tv, video of geluidsinstallatie;
- systematisch doven van lichten, gebruik van spaarlampen, goede lichtarmaturen;
- koelkast op maat (en energiezuinig A-label), regelmatig ontthooien, goede afsluitstrip, uitzetten wanneer niet nodig, thermosgebruik in plaats van warmhoudplaatje voor koffie en thee.

Voor onze voorbeeldkerk kunnen deze maatregelen makkelijk 1000 kWh per jaar, of 1500 m² besparing opleveren.

Tot slot is er het belang van de **gebruiksintensiteit**. Per bezoek is de Energievoetafdruk nu 4,8 m². Indien we met dezelfde activiteiten 20% meer bezoekers zouden hebben, dan vermindert dat natuurlijk sterk de Energievoetafdruk per bezoeker. Wel zal door een verhoging van het aantal activiteiten de totale Energievoetafdruk vergroten, zij het in mindere mate (aan de basisbehoefte aan energie is al voldaan) waardoor toch een efficiënter energieverbruik per bezoeker bereikt kan worden.

BESPARINGSMOGELIJKHEDEN VOOR VERWARMING:

- de verwarming een graadje lager went snel, en bespaart meteen zo'n 7% op het verbruik;
- de verwarming 15 minuten of een half uurtje vóór het einde van een activiteit uitzetten bespaart veel energie, zonder comfortverlies;
- gordijnen goed ophangen en gebruiken kan bij enkel glas een verschil maken tot 20% op de verwarming van de betreffende ruimte;
- aanbrengen van tochtstrips en buisisolatie, zeker bij oudere gebouwen, geeft ook een flinke reductie in verbruik;
- gebruik van thermostatische kranen op alle radiatoren, opletten dat lege ruimtes niet mee verwarmd worden, deuren goed sluiten.

Met deze tips is in ons voorbeeld het aandeel van de verwarming in de Voetafdruk met minstens 10% of 7.000 m² te verminderen. In een volgend stadium kan de vervanging van een oude centrale verwarmingsketel (nuttig rendement wellicht onder de 50%) naar een moderne hoogrendementsketel met een rendement boven de 70% of een hoogrendements-gevelkachel met een rendement van 85% meteen een besparing van ongeveer 30 tot 60% opleveren!

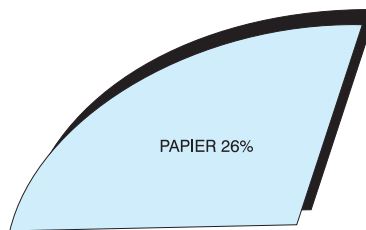

PAPIER

Voetafdruk: $30.232 \text{ m}^2 = 26\%$ van de Kerkvoetafdruk en $3,6 \text{ m}^2$ per bezoek.

Uitleg bij berekening

Al het papierverbruik wordt meegeteld; zowel tijdschriften als kantoorpapier en de reclamebrochures in de bus. Zelfs toiletpapier en keukenrollen rekenen we mee. In de Voetafdruk heeft papier een relatief groot aandeel, bestaande uit verscheidene componenten. Enerzijds is er het bosoppervlak, nodig voor aanmaak van papier, plus de energie die met de productie gepaard gaat. Bij nieuw papier bepaalt ieder deel voor ongeveer de helft de

Voetafdruk van $16,2 \text{ m}^2$ per kg papier. Daarnaast zit een groot deel van de Voetafdruk in het bedrukken van papier door printen, kopiëren of drukken. Concreet bedraagt de Voetafdruk van een kilogram onbedrukt kringlooppapier $5,6 \text{ m}^2$. Bedrukt kringlooppapier levert $18,2 \text{ m}^2$ per kg. Voor nieuw papier liggen de getallen natuurlijk hoger. Nieuw onbedrukt papier levert een Voetafdruk van $16,2 \text{ m}^2$ en nieuw bedrukt papier $28,8 \text{ m}^2$ per kg.

Voetafdruk verkleinen

In het geval van onze voorbeeldkerk bestaat die Voetafdruk voor het overgrote deel uit het produceren van een maandblad van 100 gram per exemplaar, gedrukt op nieuw papier, in een oplage van 800 exemplaren. Per jaar betekent dat 960 kg of bijna een ton drukwerk. Dit geeft een Voetafdruk van 27.648 m^2 . Kiest deze kerk voor drukwerk op kringlooppapier, dan bespaart dat meteen 10.176 m^2 . Kleinere maar relevante besparingen kunnen makkelijk gerealiseerd worden.

BESPARINGSMOGELIJKHEDEN VOOR PAPIER:

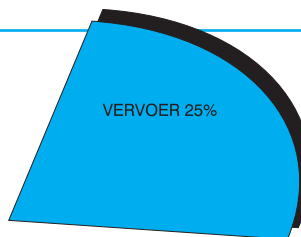
- een sticker gebruiken tegen ongeadresseerd drukwerk;
- spaarzaam én dubbelzijdig printen en kopiëren;
- het papierafval systematisch scheiden in plaats van bij restafval te gooien;
- bewust kiezen tussen zinnig en overbodig bij uitgaande mailings en binnenkomende post, zoals reclamedrukwerk en abonnementen;
- voor niet chloorgebleekt kringlooppapier kiezen (ook voor toiletpapier en keukenrol).

VERVOER

Voetafdruk: $29.629 \text{ m}^2 = 25\%$ van de Kerkvoetafdruk en $3,5 \text{ m}^2$ per bezoek.

Uitleg bij berekening

Vervoer betreft het vervoer van en naar de kerk, zowel van de kerkbezoekers, als van de predikant of pastoor. De Voetafdruk van vervoer bestaat voor het overgrote deel uit het brandstofverbruik. Daarnaast is er een component ruimtegebruik voor wegen en indirect energieverbruik voor het maken en onderhouden van de vervoersmiddelen plus het wegnen. Natuurlijk is er een significant verschil in Voetafdruk tussen de afgelegde kilometers per fiets, per bus of met de auto.

Hoe verkleinen?

Vervoer is de consumptie categorie die het moeilijkst in te schatten blijkt. En daar waar we andere consumpties gelijk over alle aanwezigheden konden verdelen, is dat bij vervoer natuurlijk sterk verschillend naargelang de afstand en het vervoermiddel. Anderzijds is dit de categorie waarbij het actief betrekken van de kerkbezoekers goed mogelijk is. Het gaat er hier niet zozeer om de totale Vervoersvoetafdruk te verkleinen, maar wel de gemiddelde per bezoeker. Méér bezoekers graag, maar met een kleinere Vervoersvoetafdruk per bezoeker.

Laten we in de eerste plaats het autogebruik onder de loep nemen. Bij onze voorbeeldkerk gaat 50% van de bezoekers met de auto, waarvan 10% alleen rijdt en 40% de auto deelt. De gemiddelde afgelegde afstand per auto is 10 km (heen en

TABEL 4: VOETAFDRUK PER VERVOERMIDDEL

M ² / KM PER PERSOON	
Een km met de auto	0,81 m ²
Een km met de bus	0,42 m ²
Een km met de auto met z'n tweeën	0,41 m ²
Een km met de trein	0,21 m ²
Een km met de fiets	0,04 m ²

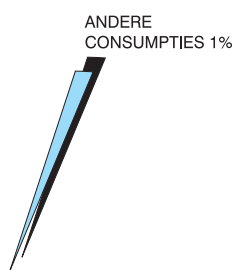
weer). Hierop kunnen we op drie manieren besparen. Voor reisafstanden onder de 5 km is voor velen de fiets een alternatief. Stel dat we 1 op 10 samenrijders zo ver krijgen dat ze met de fiets komen; dat is meteen 1.248 m² bespaard. Stel verder dat we de helft van de alleenrijders zo ver krijgen samen te rijden, dan hebben we 1.707 m² bespaard. Rustig rijden, met goed onderhouden motor en banden, kan tot 20% besparen op het verbruik. Wanneer we de helft van de (overblijvende) bestuurders hiertoe kunnen overtuigen, hebben we 1.758 m² bespaard. Samen maakt dat een besparing van 4.718 m² of 16% op de Vervoersvoetafdruk.

Uw eigen kerk meten?

Wilt u zelf de Mondiale Voetafdruk van uw eigen kerk meten, dan kunt u de methode daarvoor vinden op de site www.voetenbank.nl, zie 'Materiaal'. De praktijk heeft geleerd dat het minimaal vijf uur vergt de gegevens op tafel te krijgen. Met name de gegevens van het vervoer blijken zonder onderzoek niet eenvoudig in te schatten. Toch geeft de methode een goede indicatie van de eigen kerk en inzicht in de prioriteiten voor het verkleinen van de Voetafdruk.

ANDERE CONSUMPTIES

Voetafdruk: 3.350 m² = 2% van de totale Voetafdruk
1.554 m² = 1% van de Kerkvoetafdruk en 0,2 m² per bezoek.

Dit lijkt een erg kleine categorie, maar bepaalde kleine consumpties hebben wel een relatief grote Voetafdruk per consumptie. Zo heeft één bos bloemen in de winter al snel een Voetafdruk van 40 m². Daarvoor kun je ook met z'n vieren in de auto 50 km rijden, of 2 kg drukwerk laten aanmaken. En zo zit in de Voetafdruk van koffie heel wat vervoer, maar ook een sociale dimensie die de koffie mee smaak geeft. Wat bij gebruik van bloemen, koffie, water en dergelijke niet gemeten wordt, maar wel meespeelt is dat kleine gedragsveranderingen als voorbeeld kunnen dienen voor kerkbezoekers thuis. Zodoende wordt een groter effect bereikt dan wij hier meten.

AANDACHTSPUNTEN:

- heeft het veel energie gekost om dit product te maken;
- kost het veel energie om het te laten werken;
- komt dit van ver;
- kan het hergebruikt of gerecycled worden;
- en natuurlijk: heb ik het wel nodig?

Samenvatting van verkleining Voetafdruk

Stel nu dat onze voorbeeldkerk serieus met de Mondiale Voetafdruk aan de slag is gegaan, zowel via discussie met de kerkbezoekers, als door directe maatregelen om de Voetafdruk te verkleinen. Dan blijkt de volgende besparing mogelijk (stel dat aantal activiteiten en bezoekers constant blijft):

CATEGORIE	MAATREGEL	BESPARING OP JAARBASIS (M ²)
Energie	Omschakeling naar groene stroom	15.300 m ²
	Rationeel omgaan met verwarming	7.000 m ²
Papier	Omschakeling naar kringlooppapier en zuiniger gebruik	11.000 m ²
Vervoer	Meer met de fiets, samen rijden, rustiger rijden	4.700 m ²
Totale Besparing		38.000 m²

De totale besparing bedraagt ongeveer 20% van de Voetafdruk van de kerk. Een besparingspercentage dat voor een kerk net als voor een gezin thuis best realistisch is!

Er kan meer met de Mondiale Voetafdruk

Deze publicatie laat zien dat ook de kerk, net als andere instellingen en bedrijven, een Mondiale Voetafdruk heeft. En dat we er vaak iets aan kunnen verbeteren. Het model helpt de prioriteiten te zien en eventueel een stappenplan te maken ter verkleining van de Voetafdruk. Zo werken we heel concreet mee aan een duurzame en rechtvaardige wereld. Maar er kan meer met de Mondiale Voetafdruk. We reiken hieronder een paar mogelijkheden aan.

DE PERSOONLIJKE QUICK SCAN

Naast de Voetafdruk van de kerk kan de persoonlijke Voetafdruk berekend worden. Dat kan met de quick scan of een lange vragenlijst die u op het internet kunt invullen. Beide zijn te vinden op www.voetenbank.nl. Er is ook een quick scan op papier, uitgegeven door De Kleine Aarde. In ongeveer 10 minuten berekent u ruwweg hoe u zelf op de wereld staat. Vergelijk dat eens met bijvoorbeeld het Nederlandse gemiddelde van 4,7 hectare en met het duurzame niveau van 1,7 hectare, het 'Eerlijk Aarde Aandeel'.

EEN GROEP MET DE VOETAFDruk

Het is leerzaam om gezamenlijk de quick scan in te vullen. Op een schoolbord of groot vel papier aan de wand kan iedereen zijn score invullen in twee kolommen: de postcode en de berekening in hectares. Daarmee kan men het gemiddelde van de groep berekenen en de spreiding binnen de groep zichtbaar maken. Gegarandeerd dat er vervolgens een boeiende discussie over de mogelijkheden van verkleining van onze Mondiale Voetafdruk losbrandt.

Dit is een uitgave van **De Kleine Aarde**,
Centrum voor een Duurzame Leefstijl,
in opdracht van
de Remonstrantse Broederschap
Nieuwegracht 27A, 3512 LC Utrecht
tel. 030-2316970
e-mail: info@remonstranten.org
Collega-organisatie **Ecolife** uit Leuven heeft
inhoudelijk een belangrijke bijdrage geleverd.
Vormgeving: Quadro vormgevers, Oss
Druk: Macula, Boskoop, op kringlooppapier

De Kleine Aarde
Postbus 151
5280 AD Boxtel
Tel.: 0411-684921
E-mail: info@dekleineaarde.nl
Website: www.dekleineaarde.nl

EEN KRAAMPJE MET DE VOETAFDruk

Tijdens een open dag, markt of manifestatie kun je een stand inrichten over de Voetafdruk. Dat is al vaak gebeurd en daar zijn goede ervaringen mee opgedaan. De Kleine Aarde heeft een set van zeven grote posters te huur, waarop kort en krachtig wordt uitgelegd waar de Mondiale Voetafdruk over gaat. En in de kraam kan men per computer of via de quick scan de eigen Voetafdruk meten. Ook in dit geval is het goed een grote poster op te hangen, waar de mensen de metingen met hun postcode kunnen noteren. De ervaring leert dat het tot leuke discussies rond de kraam leidt.

ARTIKEL EN IN HET KERKBLAD

Speciaal voor gebruik in eigen uitgaven zijn er twaalf verschillende artikelen beschikbaar, en die mogen gebruikt worden zonder copyright. U kunt ze van de site www.voetenbank.nl afhalen en ze naar eigen inzicht aanpassen. Naast een inleidend artikel zijn er bijvoorbeeld thema's bij als 'Voedsel en de Mondiale Voetafdruk' en 'Vakantie en de Mondiale Voetafdruk'. Elk artikel eindigt met een drietal tips voor verkleining van de Voetafdruk.

HET LAATSTE NIEUWS OP

WWW.VOETENBANK.NL

Wilt u goed op de hoogte blijven van de ontwikkelingen of in eigen kring het laatste nieuws over de Mondiale Voetafdruk doorgeven, dan is dat te vinden op de genoemde site. Ongeveer eens per twee maanden verschijnt er nieuws over wat er in diverse steden en dorpen in binnen- en buitenland met de Voetafdruk gebeurt. Voor Engelstalige informatie kunt u terecht op www.bestfootforward.com en www.earthday.net/footprint/.